

Skatuves nagla. Kā tā kalta?

Spēlmaņu nakts 2010/2011 ekspertu komisijas un žūrijas locekles Līgas Ulbertes pārdomas, *Spēlmaņu nakti* gaidot.

Apmēram nedēļa pirms un nedēļa pēc 23.novembra jau tradicionāli ir emocionāli sakāpināts laiks Latvijas teātra vidē. *Spēlmaņu nakts* balvu sadalījumu katru gadu apvij ne tikai labi saprotamais balvas ieguvēju prieks un neieguvēju vilšanās, bet arī vairāk vai mazāk vētrains diskusijas par vērtētāju kompetenci un līdz ar to žūrijas izveides principu caurspīdīgumu, vērtējumu objektivitāti, nomināciju formulējumiem, balvas un svinīgā pasākuma prestižu un mērogu. Pie tam diskusiju intensitāti nemaina fakts, vai žūrijas bijušas divas (kā pēdējās pāris sezonās), vai viena (kā ilgu gadus līdz šim).

Tad nu īsais biežāk uzdoto jautājumu saraksts ar vienu no daudzajiem iespējamajiem atbilžu variantiem.

Ko nozīmē būt Spēlmaņu nakts žūrijā?

Tas nozīmē viena teātra gada garumā paralēli saviem maizes darbiem (neviens no ekspertu komisijas/žūrijas locekļiem par teātra vērtēšanu samaksu nesaņem) noskatīties visus Latvijas profesionālo teātru jauniestudējumus. 2010., 2011. gada sezonā to bija ap 100. Daudzas izrādes jāskatās atkārtoti vairāku tēlotāju sastāvu vai mainīgas kvalitātes dēļ. Teātru sezona ilgst vidēji 250 dienas, tātad atbildīgam žūrijas loceklim jābūt teātrī vismaz trīs reizes nedēļā. Ne tikai jābūt, bet arī jāspēj katru izrādi uztvert kā pirmreizēju, iepriekšēju priekšstatu neapgrūtinātu mākslas darbu. Tas nav vienkārši, un to var darīt, lai cik banāli neizklausītos, tikai ļoti mīlot teātri.

Vai visi žūrijas locekļi patiešām noskatās visu?

Nē, un diez vai tas vispār ir iespējams. Bet tādas izrādes, kuru nebūtu redzējis neviens, vismaz aizvadītajā sezonā nebija.

Ko nozīmē ekspertu komisijai izveidot nomināciju sarakstu?

Pirmkārt, tas nozīmē atcerēties un katram priekš sevis novērtēt visas simts redzētās izrādes un to radītājus. Nepalaiet garam mazas pērlītes diezgan primitīvi šūtos tērpos (lasi – izrādēs) un nenoturēt par briljantiem spožus, glīti iepakotus stikliņus. Diemžēl ne vienmēr tas izdodas, un gadās arī ko vērtīgu palaist garām vai, raibuma apžilbinātam, zaudēt redzes asumu. Jo vairāk izrāžu, jo lielāka garāmpalaišanas un apmaldīšanās iespēja. Tas nav attaisnojums, kaut varbūt tomēr ir.

Otrkārt, tas nozīmē vienoties. Satiekoties deviņiem vecuma, profesionālās pieredzes un estētiskās gaumes ziņā ļoti atšķirīgiem cilvēkiem, rodas gan radoša sinerģija, gan arī neizbēgama berze. Ekspertu lēmums ir sarežģītu un ilgstošu diskusiju ceļā panākts kompromiss, nevis manifests, zem kuri vienbalsīgi varētu parakstīties visi tā autori.

Ko nozīmē žūrijai izvēlēties vienu labāko katrā nominācijā?

Atkal – vispirms tas nozīmē vienoties. Ja neizdodas vienoties, tad nobalsot kā Saeimas vēlēšanās – godīgi, saskaņā ar savu pārlicību un uzņemoties atbildību par saviem lēmumiem. Zināmā mērā tā ir laimes spēle, jo lielākajā daļā gadījumu starp pieciem nominētajiem nav viena neapšaubāma līdera. Tāpēc joprojām domāju – būt nominētam ir nozīmīgāk, nekā iegūt balvu.

Ko nozīmē būt nominētam?

Nezinu. Ceru, ka tas nozīmē prieku. Būt nominētam vairākus gadus pēc kārtas nozīmē regulāri būt labāko pieciniekā, pat ja balvu iegūst kāds cits. Tas nozīmē, ka konkrētās žūrijas konkrētie pārstāvji konkrēto mākslinieku konkrētajā sezonā ir ievērojuši, jo viņš savos darbos bijis spilgtāks, dziļāks, atšķirīgāks, jūtīgāks, varbūt arī veiksmīgāks, bet ne tāpēc, ka viņš pārstāvētu to vai citu teātri, interešu kopu vai būtu smukāks par citiem.

Vai nomināciju skaits tam vai citam teātrim ļauj izdarīt vispārinājumus par sezonas līmeni?

Jā un nē. Eksperti lemšanas procesā nomināciju sadalījumu pa teātriem neskaita. Skaita teātru direktori / mākslinieciskie vadītāji / mārketinga speciālisti un žurnālisti. Bet, skaitot un salīdzinot „kuram vairāk”, der atcerēties arī citus ciparus, proti, vai sezonā ir sešas vai piecpadsmit pirmizrādes, vai teātrī ir viens, divi vai četri spēles laukumi, vai trupā ir divdesmit vai četrdesmit aktieru. Protams, kvantitāte nekādā ziņā negarantē kvalitāti, bet tā dod lielākas iespējas izpausties un līdz ar to – tikt pamanītam.

Kādi ir galvenie vērtēšanas kritēriji?

Spēlmaņu nakts balvas tiek vērtētas un piešķirtas, kā galveno ņemot Latvijas teātra kontekstu vienas sezonas ietvaros. Visdažādākajos mērogos – viena teātra, viena žanra, vienas personības radošās izaugsmes ietvaros. Ir ļoti būtiski parādīt Latvijas izrādes ārzemju producentiem un kritiķiem un uz klausīt viņu viedokļus, bet nav jābrīnās, ja *Spēlmaņu naktī* par labāko atzītā izrāde ārzemniekiem var tāda nelīkties. Jo tā pa īstam strādā tikai šeit – šajā vietā, šajā laikā, šajā valodā.

Par attieksmi

Jebkurš žūrijas lēmums ir subjektīvs un līdz ar to apspriežams. Tāpēc var un vajag šos lēmumus gan apšaubīt, gan atbalstīt, citiem vārdiem sakot, diskutēt par tiem. Bet nevajag jau postfactum padarīt par vainīgiem tos, kuri tapuši nominēti vai ieguvuši balvu, lai it kā atbalstītu tos, kuri palikuši ārpusē. Sak', kāpēc par labāko atzīts aktieris N, ja aktieris K bija labāks? Kāpēc nominantu sarakstā nav aktrises C, ja sarakstā atrodama aktrise G ir tikpat laba, bet ne labāka? Un tā joprojām. Tāpēc ir vērts diskutēt par kritērijiem, ne personālijām. Izteiksim viedokļus, bet nepretendēsim uz vienīgo iespējamo patiesību. Ja runa nav par kilogramiem, metriem vai citām nekļūdīgi izmērāmām kategorijām, jebkurā vērtējumā klātesošas būs šaubas.

Lai mums visiem priecīga Spēlmaņu nakts!

Teksts publicēts 2010./2011. gada sezonas "Spēlmaņu nakts" bukletā